

3/27

פרוטוקול מס'

מישיבת ועדת הכספים

מיום ג' ה' טבת תשי"ט - 16.12.58

בשעה 08.50

=====

השתתפו:

חברי הועדה:

- י. גורי - היו"ר
- י. אפרחי
- י. בדר
- א. בהיר
- ש. דיין
- א. הרצפלד
- נ. לויין
- י. ספיר
- ז. צור
- מ. קלמר
- י. קרגמן
- י. רוזנברג
- ח. רובין

מוזמנים:

- שר הפתוח מ. בנטוב
- שר האוצר ל. אשכול
- מ. בדר - מנהל משרד הפתוח

סדר-היום:

- א. במשך הדיון בענין מכירת מפעלים ממשלתיים.
- ב. ערבות המדינה למתן אשראי לחקלאים בסכום של 18 מליון לירות.

היו"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה.

בטרם נמשיך בדיון בענין מכירת מפעלים ממשלתיים, ברצוני להביא לאשור הועדה ערבות המדינה למתן אשראי לחקלאים בסכום של 18 מליון לירות. (קורא מכתבו של שר האוצר).

ערבות זו חורגת מהמסגרת של 10 אחוז ולכן אישורה מחייב רוב קווליפיקציוני של ארבע חמישיות מחברי הועדה הנוכחים בישיבה.

י. ספיר:

לא זכור לי שאשרנו פעם ערבות כוללת לחקלאים לתקופה של 5 שנים. עד כה אשרנו ערבויות לענפים ולא לחקלאים באופן כולל. לכן אני מציע כי בטרם נאשר את הערבות נקבל אינפורמציה מתאימה.

י. בדר:

הלוואה זו איננה לוואה רגילה. זוהי הלוואה של 18 מליון לירות לתקופה של 5 שנים, ללא כל הגבלות. אינני יודע אם הלוואה זו תנתן במסגרת האשראי הרגיל של הבנקים, או מעל לנפת המותר. אני מציע שנקיים דיון בשאלה זו, בו ישתתפו שר האוצר ונגיד בנק ישראל.

ז. צור;

בהלוואה זו אין שור דבר בלתי רגיל. המדובר הוא בחידו
האשראי לגידולים חקלאיים כמו כותנה ובטנים,
שנוהגים לחדשו מדי שנה בשנה. אי אפשר להביא את פירוט ההלוואות, כי
הן מתחלקות על ידי בנק ישראל בהתאם למצב בכל בנק.

אני מבקש אפוא לאשר את ההלוואה בהקדם האפשרי.

היו"ר י. גורי:

למרות בקשתו של מר צור, לא נוכל לאשר את הערבות
בישיבה זו בגלל כמה סיבות. האחת - נתעוררו כמה
בעיות שעלינו לדון בהן; השניה - לאשור הלוואה זו יש צורך ברוב של ארבע
חמשיות של חברי הועדה; והשלישית - הזמנו את שר האוצר ושר הפיתוח להמשיך
הדיון בשאלת מכירת מפעלים ממשלתיים.

אני מבקש את מר בדר, שלא יעמוד על הצעתו לדחות
את הדיון לשבוע ימים. אם העניין דחוף - נדון בו מחר.

י. בדר: אני מציע לדחות את הדיון ליום א'.

היו"ר י. גורי:

אני מציע שנקיים דיון זה מחר.
אנו ממשיכים בדיון בענין מכירת מפעלים ממשלתיים.
שמענו דברי שר האוצר, ועתה נשמע דברי שר הפתוח מר בנטוב.

שר הפתוח מ. בנטוב:

ועדת הכספים זוכה לשמוע שתי דעות מנוגדות: דעתו
של שר האוצר מצד אחד, ודעתי מצד שני. לא אעמוד
על הסיבות לחלוקי הדעות. אולם חלוקי דעות אלה אינם חלים על דברי
ההקדמה של מר האוצר, שבהם הסביר באופן שאינו משתמע לשתי פנים; שמצבנו
הקשה, שהחובות הגדולים הרובצים עלינו הולכים וגדלים, שבעיית הממון של
פעולות הפיתוח היא חמורה. על כך אין חלוקי דעות. השאלה היא - האם החלטה
מסויימת של הממשלה ביחס למכירת מפעל דשנים, יש בה משום תרופה כלשהי
לאותן בעיות חמורות שציין שר האוצר. אני סבור שהתשובה היא שלילית,
ואשתדל להסביר זאת.

י. ספיר:

האם זה מובן שהיתה החלטת ממשלה, והבעיה עומדת
לפנינו לאחר החלטת הממשלה?

שר הפתוח מ. בנטוב:

בודאי. איש לא יתפלא שגישתו הראשונית של שר האוצר
היא פיסקלית; ולא משום שאינו מסוגל לראות ענינים
משקיים - ודאי שהוא מסוגל - אלא שהלחץ הרובץ על כל אחד מאתנו קובע במידה
רבה הערכת דברים וחומרתם. איש לא יתפלא שאני רואה את הדברים יותר מנקודת
ראות משקית של הקומפלכס ההתפתחותי שאני אחראי לו. אין זאת אומרת שאני
מניח, שהאמת היא בין שתי גישות אלו. אני חושב שבמקרה זה האמת רחוקה
מאד משר האוצר.

אני רוצה שהועדה תאמין לי, שהתנגדותי למכירת מפעל
הדשנים, אינה נובעת מאיזה שהם נימוקים דוגמטיים, אלא מהדרך ראית עובדה
מסויימת בקונטקסט קונקרטי מסויים רחב יותר. אין לי התנגדות ליזמה הפרטית
ולשיתוף הון פרטי. בענין זה ישנם קווי היסוד של הממשלה, ואני מקבל אותם
ורואה אותם כחובה החלה עליי. לפחות כל זמן שאלה המאמינים בסוציאליזם
לא יאמינו שהגיעה השעה ללחום על הגשמתו. אולם כשם שאתנגד להפריע ליזמה
הפרטית בפעולתה, כך אתנגד שיפריעו ליזמה הממלכתית או הצבורית בפעולתה.
נדמה לי שכיום איש מפה לא יגיד, שיש יסוד למסר את כל פעולות הפיתוח
ליזמה הפרטית בלבד. אנשים שמבחינה תיאורטית יש להם גישה כזאת, אני
חושב שבתנאים ההיסטוריים של ארצנו, גם הם מוכרחים להגיע למסקנה, שהדבר
הוא בלתי אפשרי; כי מה שקוראים קפיטליזם בארץ - אפילו במובן הטוב - הגיע
כאן לבטוי לא באותה תקופה שהקפיטליזם בעולם היה מסוגל לצבור הצבר הון
גדול על ידי ניצול האוצרות הטבעיים ועל ידי ניצול האדם. אחר כך היתה
התפתחות והאדם התקומם והתארגן. זו היתה תקופה גדולה שנתנה את הצבר
ההון הקפיטליסטי, והוא התחיל לחיות את חייו ולהתפתח. הקפיטליזם בארץ
הגיע בחקופה שהאדם העובד היה מוגן לפני שהיה מוגן הרווח, ומערכת היחסים
היתה כזאת, שלא אפשרה אותו הצבר הון גדול כפי שזה היה במאה ה-18 וה-19.

בארצות אחרות; ובפרט כאשר המדובר במשימות גדולות, בעלות היקף גדול, הדורשות תקופת הרצה ארוכה וסיכון גדול, אי אפשר לקוות שההון הפרטי יוכל לעמוד בהן, כי הוא לא יוכל לצבור את האמצעים הדרושים לכך.

הפקת המחצבים והתעשיות המעבדות מחצבים, שהן בעצם תעשיות כימיות בסיסיות, זה אחד הקומפלקסים המחייבים השקעת הון גדולה, תקופת הרצה גדולה וסיכון גדול במשך מספר שנים לא קטן. עם זאת אני משוכנע, ואני חושב שכל האנשים העובדים במשרד הפתוח משוכנעים, מתוך מגע בלתי אמצעי - שכאן טמון אחד הנכסים הפוטנציאליים העצומים של ישראל, במידה שיש לישראל נכסים. א. גולדברג, מנהל מפעל הדשנים, מאמין שתוך 7 שנים נוכל להגיע לייצור של 100 מליון דולר בשנה בקומפלקס זה של מחצבים וחסריים כימיים הקשורים במחצבים. אני רוצה להיות זהיר יותר ואומר: לא 7 שנים, אלא 10 שנים, ולא 100 מליון דולר אלא 80 מליון דולר. זוהי דעתם של מומחים בעלי רמה בינלאומית שאנו מכנסים אותם במועצה הטכנולוגית שעל יד משרד הפתוח; אנשים שבמשך שנתיים ניתנה להם שהות לעסוק בפרויקטים גדולים, באפשרויות ותכניות גדולות, לבדוק אותן ולהעבירן תחת שבט הבקורת המקצועית ולא הציונית, וגם הם רואים את העתיד הגדול הצפון בשטח זה.

י.ש. רוזנברג: הייצוא יהיה עם פרמיות או בלי פרמיות?

שר הפתוח מ. בנטוב: אני חושב שייצוא זה יוכל להתחרות עם ענף ההדרים. אם יפן מייצאה לארצות אסיה דשנים כימיים במאה מליון דולר לשנה והיא מציצרת אותם מחמרים שהיא מביאה ממרחק של 15 אלף ק"מ, מפלורידה, ממצרים ועכשו כמות מסויימת גם מישראל, הרי דבר זה אינו בלתי ניתן להשגה גם בישראל, בייחוד שהחמרים נמצאים במקום והשווקים בחלקם הגדול קרובים לנו יותר מאשר ליפן. האינטלגנציה שלנו גם היא אינה מפגרת ביותר. ואם כי יפן היא ארץ פרוגרסיבית מבחינה טכנולוגית, אני חושב שבמשך מספר שנים נוכל להשיג אותם, אבל צריך לדעת איך לעשות זאת.

אם אנו רוצים להשתלט על הסקטור הזה, ולהפיק ממנו את כל הפוטנציאל הגדולות הטמונות בו, זה צריך להיות משק משולב, מגוון וגמיש. הוא אינו יכול להיות בצורת חנויות קטנות. זה צריך להיות משק בעל משקל בינלאומי, שאמנם לא יהיה שווה בגדלו לאי.סי.אי, אבל יוכל להגיע לממדים של טרסטים בלגיים; משק בעל משקל בינלאומי, שימש כחובת, ותהיה לו אפשרות של גמישות פנימית, כהי להתאים עצמו לתפודות השוק. הוזלת תהליכי הייצור במשק כזה יכולה להעשות רק במשטב גדול ושירותים טכנולוגיים, טכניים, כימיים, לבורנטיים, שירותי שיווק, קניה וממון משותפים. במלים אחרות: אלה צריכים להיות מפעלים שונים, אבל זה צריך להיות משק אחד, דוגמת המשק המערב שלנו בחקלאות. אם זה לא יהיה משק מעורב, אין לו תקווה.

אנו נמצאים בראשית תהליך זה. אתם יודעים את חבלי הלידה של המפעלים הראשונים, את שבעת מדורי הגיהנום שם עברו. עכשו אנו מתחילים לראות אור במפעלים אלה. יש התקדמות גדולה גם בקואורדינציה בין המפעלים וגם בסטנדרטיזציה בשירותים המשותפים, וזה נותן אותותיו כחלק מתהליך ההבראה.

בתוך מערכת זו מפעל הדשנים הוא כיום אבן הפינה; כי הוא צבר את הידע הטוב ביותר, את הנסיון הטוב ביותר ואת היכולת הטובה ביותר; למעשה הוא משמש בית ספר לאנשים הפותרים את הבעיות. הוא קשור קשר הדדי עם חמרי הגלם ועיבודם. מכירתו של מפעל זה כיום היא בבחינת מכה נצחת לכל התהליך של אינטגרציה ויצירת אותו קומפלקס כימי, שאני חושב שחלק גדול של תקוותנו להגיע לעצמאות כלכלית, קשור בו. זוהי מכה להתליך הפתוח, ליצול המפעלים ולזירוז הרנטביליות של כל המפעלים האלה. אני רוצה להזכיר דבריו של יו"ר המועצה הטכנולוגית סיר לוכספייזר שבזמן מלחמת העולם בנה את קיל האוויר הבריטי, עמד בראש הפיתוח של קיל האוויר הבריטי; עמד בראש המחקר הטכנולוגיה של ממשלת בריטניה ובזמן האחרון מכהן כיו"ר הועדה האטומית הבינלאומית; לתפקיד זה נבחר באופן אישי ולא בתור נציג בריטניה. הוא מצוי בעניינים אלה והוא אמר לשר האוצר ולאחרים: אם אתם רוצים למכור, תמכרו את העוגה השלמה, אל תמכרו את הצמוגים; תגמרו את העוגה, אם תרצו למכור אותה, תמכרו אותה בשלמותה.

במצב קונקרטי זה אני חושב שאין כל פרופורציה בין טענת שר האוצר, שהעומס המוטל עלינו הוא גדול ואנו צריכים לגייס כספים, ובין הנזק הגדול שמעשה זה יביא. היה זה כאילו בא מישהו ואמר: היות ואין כסף, נמכור את הפסים כדי לקנות קרונות. אם אתה מוכר את הפסים, אין במה לנסוע. במצב הקונקרטי הקיים מפעל הדשנים, אלה הם הפסים שעליהם יסע בשנים הקרובות הפיתוח של כל הקופלכס הזה של המפעל. לדידי, 5 השנים הקרובות הן השנים המכריעות לגבי קומפלכס זה. אין לי ספק שבמשך 5 שנים נגיע לקומבינט או קונצרן שיהיו מושקעים בו לפחות 200 מליון לירות. כבר כיום מושקעים בו 120 מליון לירות, ואינני כולל בזה את החשמל. קומבינט זה יגיע לרנטביליות טובה; והוא יהיה נכס הרבה יותר בריא מבחינה כלכלית-משקית מאשר כל הנכסים במדינה. אפשר יהיה לשלם דוידנדה כזאת שאנשים יקנו ברצון את המניות.

כשם שאינני מחיחס לכל העניין באופן דוגמטי, וכשם שאני חושב שלא צריכה להיות גישה דוגמטית, שאסור למכור כל דבר בכל תנאי, כך לא צריך להיות גישה דוגמטית שצריך למכל כל דבר בכל הזדמנות. צריך לראות את הדברים כמו שהם. כאן ישנה הזדמנות גדולה. חנו לנו את ההזדמנות - ואינני מתכוון לנו בלבד, אינני יודע כמה זמן נשאר בממשלה, - לנצל את האפשרויות והדינמיקה הפנימית המדרבנת את העניין. אין לי ספק שבעוד 5 שנים יהיה זה קונצרן של 200 מליון לירות, ו-100 מליון לירות נוכל למכור כמניות. במצב זה ירצו האנשים לקנות את המניות ולא נצטרך לרוץ אחריהם. נדמה לי שאז יהיה קל יותר לגייס את הכסף, כי זה יהיה נכס גדול יותר, נכס הנושא את עצמו.

אני יודע את הבעיות הלוחצות על האוצר. לא הייתי רוצה להתחלף עם שר האוצר. אני יודע את צרותיו. אבל בכל זאת יש מוקדם ומאוחר, יש פרופורציה של משקל הדברים. ובסיטואציה זו, אם אין פרינציפ שצריך למכור מפעלים, אינני מבין מה התועלת שבמכירה זו. מכירה זו צריכה להכניס לאוצר 12 מליון דולר ב-8 שנים. אילו הייתי איש פרטי, הייתי אומר שאני מתחייב אחרי 8 שנים לשלם לאוצר מתוך המשק הזה את ה-12 מליון דולר. אם תתנו למשק זה להתפתח ולא תהרסו אותו, ולא תפרקו אותו לחנויות קטנות, מסוגל המשק הזה במשך 8 שנים להחזיר לאוצר אותם 12 מליון דולר.

י. קרגמן: כמה צריך עוד להשקיע במפעלים אלה?

שר הפתוח מ. בנטוב: עד עכשו השקענו 120 מליון לירות במפעל הדשנים, האשלג, תמנע, הפוספטים ומפעל הברום.

י. אפרתי: מהו הקשר האורגני בין תמנע ודשנים?

שר הפתוח מ. בנטוב: בעולם הגדול ישנם קונצרנים הרבה יותר מגוונים. בין תמנע ודשנים יש קשר חימי. גפרת נחושת זה אחד היסודות לקטלי חרקים. אני מניח שב-8 השנים הקרובות תפריש המדינה כל שנה מנימום 10 מליון לירות לפתוח. אינני אומר שלא נוכל למשוך גם הון פרטי. אני בטוח שנוכל. אבל אין זאת אומרת שצריך לרסם את הקומפלכס הזה. אין שום פרופורציה בין אותם סכומים ששר האוצר צריך לקבל - אם זה 2 מליון לירות בתקופת האופציה, או אפילו 7 מליון דולר ב-5 השנים, או 12 מליון דולר ב-8 שנים - ובין הבעיות שאנו רוצים לפתור. כל אחד יודע את מצב החובות שלנו. בעוד 5-6 שנים יגיעו החובות שלנו ל-500 מליון ואז יתחיל הלחץ של תשלום החובות. יהיה זה באותה תקופה שהקונצרן הזה יהיה בשל. אם ירצו פעם למכור את כולו - ימכרוהו.

תנאי המכירה של מפעל הדשנים הם גרועים ביותר. שר האוצר אומר שהרביית על 2 המליון דולר תהיה בגובה של 7 אחוז. אבל זוהי הצעתו. הצד השני עדיין לא נתן הסכמתו ל-7 אחוז; הוא דורש 8 אחוז, ואם הרביית פטוהה ממס, הרג שהיא תהיה בשעור של 10 אחוז. שעור רביית זה לא יחול רק על ה-2 מליון דולר, תהיה לו השפעה על שוק הכספים.

י. ש. רוזנברג: האם הממשלה תשלם את הרביית?

שר הפתוח מ. בנטוב: כן. אם המפעל יעבור לידיהם, זה יהפך לדוידנדה, אבל גם על שעור הדידנדה יש ויכוח, אם יהיה

7 או 8 אחוז.

שר האוצר ל. אשכול: הוסכם על 7 אחוז.

שר הפיתוח מ. בנטוב: אבל גם הדוינדה תהיה פטורה ממס. שר האוצר רוצה להתחמק מהתחייבות מוחלטת על הדוינדה. אבל אנו יודעים שפה לא תעזור שום חכמה, או שנצטרך להעלות את המחירים, או שנצטרך לתת סובסידיה.

הפדיון של 12 מליון דולר, אינו פדיון של כל הכספים המושקעים במפעל, כי לממשלה נשאר סכום של 20 מליון לירות הלוואות שנתנה למפעל. על הלוואות אלו היא מקבלת 5,5 אחוז. לעומת זאת הגוורנציה או הדוינדה היא בשעור של 7 אחוז.

עיסקה זו היא לתקופה די ארוכה. האופציה היא לתקופה של 3 ורבע שנים. הרבה מאד יכול להשתנות בתקופת זמן זו. אולי בכל זאת ינצחו האופטימיסטים והמפעלים יתבססו. ואז אולי יימצאו קונים אחרים בתנאים טובים יותר.

י. ספיר: עד כמה שהבינותי, האופציה היא לתקופה של שנתיים.

שר הפתוח מ. בנטוב: האופציה היא לתקופה של שלש שנים. אם כעבור שנתיים לא ישלמו את היתר - פג תוקפה של האופציה.

נ. לוי: והכסף ששולם, ישאר?

שר הפתוח מ. בנטוב: ישארו רק 2 המליון עם רבית מובטחת.

י. ש. רוזנברג: זאת אומרת שהממשלה מקבלת הלוואה של 2 מליון דולר לתקופה של שנתיים, ועל הלוואה זו היא משלמת רבית בשעור של 7% ונותנת אופציה?

ח. רובין: האם ההלוואה נתנת במזומנים או בבונדס?

שר האוצר ל. אשכול: גם במזומנים וגם בבונדס.

ח. רובין: מהו שעור הרבית על הבונדס?

שר הפתוח מ. בנטוב: אינני יכול לומר שיש לי ידיעה מלאה על העניינים, כי לא השתתפתי בניהול המו"מ ולא קבלתי שום חמר בכתב, רק מה שנמסר בעל פה.

י. בדר: לא ראית את הנוסחה של האופציה?

שר הפתוח מ. בנטוב: לא.

כל ההערכות הן לפי הערך הנומינלי של המפעל ולא לפי הערך הריאלי, שלפי הערכתנו הוא גבוה יותר.

יש שאלה, מה יקרה אם אחרי שאנשים אלה ישלמו 7 מליון דולר ויקבלו את המפעל לידיהם, לא תהיה להם אפשרות לשלם 5 מליון דולר, שהם התחייבו לשלם ב-5 שנים? אין שום התחייבות בענין זה. שוב יכול להווצר מצב, כפי שנוצר במפעל האשלג או בחברת החשמל, שהיה צורך בכספים, ובעלי המפעל לא יכלו להשיגם. אין כל ספק שבמקרה כזה הממשלה חצטרך לתת את הכספים שיידרשו.

י. ש. רוזנברג: אין שום הסכם, מה יקרה אז עם ה-7 מליון דולר?

שר הפתוח מ. בנטוב: הם יהיו כבר בעלי רוב המניות.

מ. קלמר: כמה מניות הם יקבלו?

שר הפתוח מ. בנטוב: הם קונים את כל מניות הממשלה. 12 מליון דולר, זהו בערך סכום כל המניות של הממשלה. אבל הם אינם קונים את החובות, של המפעל. אחרי שהם ישלמו 7 מליון דולר, יקבלו

לידיהם את המפעל.

בתור בעלי המניות?

י. בדר:

בנדאי.

שר הפתוח מ. בנטוב:

האם הם נותנים בטחונות על 5 מליון דולר?

מ. קלמר:

אני אינני יודע על שום בטחונות.

שר הפתוח מ. בנטוב:

אתה יכול לסמוך על האוצר שיבטיח זאת.

שר האוצר ל. אשכול:

שר הפתוח מ. בנטוב: אני חושב שלא פחות מחברי בממשלה אני מעוניין לפלס דרך להון הפרטי להשתתף בהשקעות לפתוח הארץ. כאשר הועלה הרעיון של הקמת חברה של בעלי הבונדס, הצבעתי באופן עקרוני בעד הקמת החברה ומתן אפשרות לחברה זו לרכוש מניות בשורה של מפעלים לפי דעתי, ישנם מפעלים שאפשר למסור להם במאה אחוז. אני חושב שהנסיון לשתפם באמצעות מפעל הדשנים - שהוא המפעל הרגיש ביותר, מפעל המשרת ישירות את צרכי החקלאות - הוא נסיון לא טוב. החקלאות תלויה בתנודות המחירים ומדיניות המחירים של מפעל זה, והרגישות לגבי המפעל היא גדולה מאד. אני יודע שבגלל עליה קטנה במחיר עליה שהיתה קשורה במחיר השקים, הכריזו כל המשקים על שביתת קוונים.

אני יודע שזוהי קבוצת יהודים טובים, ציונים טובים; שלדעתי אינם באים לעשות רווחים אלא באים לשרת את הארץ ולהוכיח ליהודי אמריקה שאפשר לעשות רווחים בארץ. השאלה היא, האם הם צריכים להכנס להשקעות בארץ דוקא באמצעות מפעל רגיש זה הקשור בחקלאות; וכל תנודה במחירי המפעל עלולה להביא להעלאת מחירים לגבי החקלאות. למעשה פירוש הדבר כמט-פלוס, כי אם המפעל מקבל גוורנציה על דוידנדה בשעור של 7 אחוז; לא יהיה חייב לדאוג להוזלת המחירים. אם ילכו בדרך זו, תתכן אחת משתי האפשרויות: או שיצטרפו להעלות מדי פעם בפעם את המחירים, ואז אתם יכולים לתאר לעצמכם את הרעש שיקום בארץ, ואין ספק שחלק מהצבור יגיב באופן חריף. יהודים אלה לא יהיו ראויים לכך, אבל יכתבו עליהם כפי שכתבו על רוג'וז'ין.

טענה זו היא משונה. אתה אומר שהצבור הישראלי יתנהג כלפי המשקיעים באופן כזה שילאצו לברוח

שר האוצר ל. אשכול:

מן הארץ.

שר הפתוח מ. בנטוב: הם יטענו זאת לא לגבי המשקיעים אלא לגבי המפעל המעלה מחירים. האם אין מקימים צעקה על המסים שאתה מטיל? אני חושב שדבר זה יבריח את המשקיעים, וחבל על כך, כי הכנסת בדרך הנכונה ובצורה הנכונה, יכולה להגביר את התענינותם בהשקעות הון ולמשוך אותם יותר. אני חושב שמכירת מפעל הדשנים הוא משגה חמור מבחינה זו, והוא יעלה לנו ביוקר רב.

מתוך כל הדברים האלה; אני חושב שמעשה זה הוא משגה חמור ביותר והרה-סכנות. הדברים אינם נעשים בחלל הים. יש להם תוצאות בלתי אמצעיות מרחיקות לכת. אני מביא את העניין בפני ועדת הכספים שהיא אחראית על העניינים. בבקשה, תדונו על הבעיה לכל צדדיה.

היו"ר י. גורי: שר הפיתוח אינו מביא את השאלה לוועדת הכספים כמוסד שבפניו מערערים על החלטות הממשלה. ועדת הכספים אינה יכולה להחליט שום דבר בעניין זה. ולכן בירור זה נתון בדפוסים מסויים. ההצעה הועברה אלינו על ידי מליאת הכנסת כהצעה לסדר היום. הועדה תסכם דעתה בעניין זה ותניח מסקנותיה על שולחן הכנסת. מה תעשה הכנסת - אינני יודע. יתכן שאחד מחברי הכנסת יבקש לקיים דיון במסגרת הועדה.

אם אסכט דברי שר הפיתוח, נדמה לי שלא אטעה אם אומר, דרך כלל לא הביע שר הפתוח התנגדות כוללת לסחירים מפעלים. הוא מתנגד יקרה זה..

ר. הפתוח מ. בנטוב: למקרה זה ולכל מקרה אחר שהנסיבות מחייבות.

ג. רובין: אני מבקש מבאי-כוח הממשלה להמציא לנו את החמר בכתב, תוך שמירה על סודיות, ועל יסוד חמר זה

ז. ובל להמשיך בדיון.

היו"ר י. גורי: עד כמה שאני זוכר, שר האוצר קרא את זכרון הדברים.

ז. רובין: אני מבקש לקבל העתק המסמך.

ג. בדר: אני מציע שנקבל את זכרון הדברים באותה פרוצדורה ובאותן הגבלות, בהם אנו מקבלים את מקצית הנסחון.

לירוש הדבר, בישיבה סודית, לעיון במקום וללא רשות לערוך רשימות על יסוד זמר זה.

אני הזדעזעתי לשמוע ששר הפתוח לא ראה עדיין את המסמך הזה.

שר האוצר ל. אשכול: אני הצעתי למנהל הכללי של משרד הפתוח - וכמובן, באמצעותו גם לשר הפתוח - להשתתף במו"ט ואפילו לנסוע לאמריקה כדי להשתתף במו"ט.

ג. בדר: הצעה זו באה לאחד שכבר היתה האופציה.

י. ספיר: עכשו - כולנו מזועזעים.

י. ש. רוזנברג: האם ברור, שעד סיום הבירור כאן, לא נועמד בפני עובדות מוגמרות?

שר האוצר ל. אשכול: הכל על פי הדין ועל פי ההלכה. נכדוק את ההלכה. אם זו הלכה ומורים כן - בנהג כן; אם זו הלכה ואין מורים כן - לא בנהג על פי ההלכה.

ח. רובין: אני מציע: (א) להפסיק עכשו את הדיון;

(ב) להבטיח קבלת העתקי המסמכים באותם תנאים שיידאו לשר האוצר.

שר האוצר ל. אשכול: בתנאים שהציע מר בדר.

ח. רובין: (ג) עד סיום הדיון, לא תיעשנה שום פעולות שיש בהן קביעת עמדה.

היו"ר י. גורי: אני מוכן לקבל הצעתך, אם תהיה הסכמה כללית,

שב-45 הדקות שלרשותנו נדון על אשור הערבות. אני מבין שהחברים מעדיפים להמשיך בדיון בשאלת מכירת מפעלים.

י. ספיר: הצד הפרוצדורלי של ויכוח זה מוזר במקצת. ענין זה הובא כהצעה לסדר היום במליאת הכנסת על ידי

סיעה או סיעות האופוזיציה, וכאן הופיע בצורת ויכוח פנימי בין חברי הממשלה. נדמה שהיה כדאי שיהיה ויכוח כזה בתוך הממשלה, על מנת שנוכל לבבר את הבעיות העקרוניות בתחום זה.

אני רוצה לשלול כמה מהנחותיו של שר הפיתוח בשאלת הרווחים בארץ. אני רואה את הקונספציה של שר הפיתוח כמסוכנת ובלתי

מוצדקת. כיום ישנם בארץ שטחים לא מעטים, שאם יהיה בהם ניהול מסודר של בעלי המקצועי, אפשר יהיה להרוויח בהם. אם ישנם אנשים הרוצים

להשקיע הון שלא על מנת להרוויח כסף, אני אעדיף שלא ישקיעו, כי על ידי כך יגרמו נזק. אני רוצה שיבואו ויוכיחו איך אפשר להרוויח כסף בארץ.

איך להפסיד כסף, אנו יודעים בעצמנו.

אני מתאר לי שההצעות לסדר היום הוגשו מתוך הנחה
הממשלה מוכרת את המפעל ללא אשור הכנסת. כאשר הממשלה משקיעה כספים
מפעלים, היא חייבת לקבל אשור הכנסת, כי כספים אלה נכללים בתקציב.
כאשר היא מוכרת מפעל - היא אינה זקוקה לאשור הכנסת. אני חושב שזה אחת
הבעיות העומדות לדיון בענין זה.

שר הפתוח טען, שתעשייה חיונית היא קומבינט ששלוש
כל החלקים בו הכרחי להצלחת כל מפעל וכל חלק שבו. איבני מוסחה לענין זה,
אבל הדבר אינו נראה לי. איבני יודע אם בתעשייה החיונית אנו צריכים להגיע
לקומבינט. אני כשלעצמי שולל את הגישה של קומבינט, וכתוצאה מכך איבני
רואה פסול במכירת מפעלים בודדים. כאשר יבואו בפנינו תנאי מכירת מפעל
הדשנים, נדון לגופם של תנאי המכירה.

נותרה איפוא הבעיה הקונקרטית - האם צריך למכור
מפעלים ממשלתיים או לא. לשר הפתוח יש כמה טיעונים שאיבני מקבל אותם. כי
יש בהם סתירה. אם טענת שר הפיתוח לגבי הקומבינט היא נכונה, הוא
יכול לומר, שאי אפשר למכור את הקטר של הרכבת ולהשאיר את הקרונות. היות ואני
איבני מקבל טענה זו, איבני חושב שאסור למכור את מפעל דשנים.

איבני מקבל דעתך לגבי המחירים ושבתם קונזום.
אני איבני גורס שמפעל הדשנים יכול להיות מפעל מכניס רווחים גדולים
כאשר יהיה נתון לניהול ממשלתי. על פי רוב, בדרך הטבע הניהול הפרטי
יעיל יותר מאשר הניהול הממשלתי. אם כך הוא הדבר, הסיכוי לרווחים גדול
יותר כאשר המפעל יהיה בידי פרטיות מאשר כאשר יהיה בידי הממשלה. אני
חושב שבעיית המחירים לגבי החקלאים תהיה באותה מידה כאשר המפעל יהיה בידי
הממשלה או בידי משקיעים פרטיים.

פ. קלמר: אני חושב שמחובתנו, כחברי כנסת, להתריע על המצב
המשונה השורר כיום בין חברי הממשלה. בישיבה המשותפת
עם ועדת הפנים טען שר הפנים על חוסר תיאום בין משרדי הממשלה, הגורם
לבזבוז כספים.

היום הופיע מאמר ראשי ב"דבר" בענין נסיעתו
של שר הפתוח לאסיה. אני חס על כבוד הממשלה, ואני חושב שלא יתכן
שיופיע מאמר כזה נגד נסיעה של שר. אני מתפלא על שר הפנים ושר הפתוח
שבמצב זה ממשיכים לשבת בממשלה.

שר האוצר ל. אשכול: מדוע אתם ישבתם בממשלה 10 שנים?

פ. קלמר: כי כלפינו לא התנהגתם כך.

לגופו של ענין, אני חושב שיש להבדיל בין
הענין העקרוני ובין הענין המעשי הקונקרטי. שמענו דעתו של שר הפיתוח,
שבאופן עקרוני אינו מתנגד למכירת מפעלים.

הממשלה רכשה את חברת הממשלה, לא מסוים שחשבה
שבאופן עקרוני צריכה חברת החשמל להיות בידי הממשלה, אלא מסוים
שהחברה לא יכלה לגייס את ההון הדרוש לחברה. אני חושב שבכל מקרה
שאפשר למכור מפעל שהוקם על ידי המדינה, צריך למכרו. אני חושב ששר
הפתוח צריך לשמוח, שאחד ממפעליו הגיע למצב כזה שהון פרטי רוצה לרכשו.

אני חושב שיש לראות מפעלים אלה כקומבינט.
ום מפעל הדשנים יהיה בידי משקיעים פרטיים, האם לא נוכל לפתח את תמנע
הפוספטטים? אם יבואו קבוצות בעלי הון וירצו לרכוש את תמנע או האשלג,
זאם נתנגד למכירתם? השאלה היא רק, האם תנאי המכירה הם נוחים.

אני מתפלא מאד ששר הפיתוח לא שותף בניהול
מור"ם על מכירת המפעל. לפי התנאים שפירט שר הפתוח מתברר שהאופציה
נתנה ל-3 שנים כובלת את ידינו ונותנת יד חפשית לבעלי ההון, מבלי
להבטיח שהם ישלמו את 5 מליון הדולר הנוותרים. כן לא הוכסח ממון המפעל
לאחר רכישתו על ידי בעלי ההון, כדי למנוע השקעת כספים נוספים על
ידי הממשלה. אם נוכנים תנאים אלה, למרות כל תמיכתנו ברעיון העקרוני
של מכירת מפעלים, לא נוכל להסכים למכירת מפעל הדשנים לפי תנאים אלה.
אבל אני מאמין ששר האוצר לא ימכור את המפעל בתנאים כה גרועים, לאחר
שהשקיע בו 40 מליון לירות. כאשר נקבל את תפרטים על תנאי המכירה,
נדון עליהם לגופם.

ז. צור:

אין זה מקרה שהתעשייה החימית מאורגנת בארגונים קרטליסטיים גם במדינות הגדולות ביותר - אנגליה, בלגיה, הולנד. גם בארצות הברית שולטות כמה חברות על התעשייה החימית. דבר זה נובע מאופייה המיוחד של תעשייה זו גם מבחינה טכנולוגית וגם מבחינת ההגיון המסחר שבריכוז הון רב על מנת להגיע ליעילות גדולה ביותר.

אם התעשייה החימית היא אחת התעשיות הפוטנציאליות החשובות בארצנו, יש לראות בדאגה את מגמת הפיצול של התעשייה הזאת. אינני חושב שרצוי שכל מפעל יהיה בפני עצמו, הפוספטים מפעל בפני עצמו, הדשנים - מפעל בפני עצמו, המכתשים - מפעל בפני עצמו וכו'. יהיה מי שיהיה בעל התעשייה הזאת, בממדי המשק שלנו, אני חושב שהתעשייה החימית צריכה להיות מרוכזת, כי במידה שתעשייה זו תפוצל - לא תוכל להתקיים.

מבחינה זו נראה לי, שלהציע כיום לבעלי הון פרטי מפעל זה שלא ברור אם יוכלו לפתח אותו, זה דבר שאינו עולה בקנה אחד עם צרכי התעשייה. לי נראה שפחות מכל דוקא את התעשייה הזאת יש להעביר לידיים פרטיות.

בצבור יש טענות קשות נגד מפעל קייזר פרייזר המנצל את השוק הפרטי. אינני יודע אם בקורת זו היא שקולה. נניח שהיא שקולה. גם אז אינן דומות מכוניות פרטיות, שמייצר קייזר פרייזר, לזבלים כימיים שמייצר מפעל הדשנים. זבלים כימיים אלה הנם אמצעי ייצור לחקלאות, ובחלק גדול מהחקלאות הם מהווים 20 אחוז מהוצאות הייצור. במקרה זה הממשלה צריכה לקבל על עצמה אחריות להבטיח לבעל המפעל רווחים בכל מקרה, כדי שלא יעלה את המחירים, ומצד שני היא צריכה לקבל אחריות כלפי היצרנים הצורכים חמר זה. אני רואה שה שטח נרחב לחיכוכים.

לפי דעתי, התעשייה החימית צריכה להוות קומבינט אחד, המשתרע ממפרץ חיפה עד אילת. מפעל הדשנים התקדם יפה בשנים האחרונות הן מבחינת היעילות והן מבחינת פריון ועבודה. אבל ההתחרות בשווקי העולם היא כה גדולה, שלא יוכל לעמוד בה...

שר האוצר ל. אשכול: אלה הם נימוקים איומים.

ז. צור:

אני אומר שישנם ענפים שבהם אפשר להגיע לרווחים. אבל במקרה זה של מפעל הדשנים, אינני יודע על יסוד מה אפשר להבטיח את הרווח.

(אחרי כן רשמה אמ)

י.ש. רוזנברג:

לאור הפרטים שקבלנו יוצא כי הממשלה הופכת לפילנטרופ בהעבירה בתנאים כה נוחים ובמחיר נומינאלי ולא במחיר ריאלי מפעל זה של "חמרים ודשנים כימיים". לדעתי, אסור לנו, אסור למדינה, למכור במפעל זה במחירים שאינם מתקבלים על הועת. כספים רבים הושקעו למען פיתוחו של המפעל, הלוואות רבות לקחנו, והאם נכון למכרו במחירים שאינם מתקבלים על הועת שעה שהמפעל מתחיל לתת דיודנדה?

אשר לענין הדיודנדה המובטחת. לדעתי, אין דבר גרוע מזה. אם מובטחת הדיודנדה, מי ידאג ליעילות? בענין זה מסכים אני בהחלט עם שר הפיתוח.

אולם קיימת בעיה שלגביה בוקט אני עמדה שונה מזו של שר הפיתוח. יש דברים שמטבע ברייתם הם ענין למונופול. ודומני כי לא יעלה על הדעת לא בדור זה ולא בדור הבא. שתי דברים התחרות בשטח זה. גם אין מקום ליבוא, כי בו בזמן שבדרך יבוא זה אפשר יהיה להתחרות עם מפעל הדשנים, הרי אתה מזיק יחד עם זאת לכל שאר המפעלים, הפוספטים ואחרים, הדואגים לחומר הגלם. אם רוצה אתה להתחרות במפעל שאינו יעיל, אך יחד עם זאת מזיק אתה למפעלים אחרים, ממילא יוצא, שמפעל כזה מטבע ברייתו הוא מפעל מונופולין, ולא מתקבל על הועת שמפעל מונופולין כזה יעבוד לידים פרטיות. הקומבינט הוא ענין חשוב, ואי אפשר איפוא להעביר מפעל זה, שבפיתוחו כרוכים פתוחם של מפעלים אחרים, לידים אחרות. אם תעשה כזאת ותנתק את המפעל הזה משאר המפעלים, נחזיר את גלגל פיתוחם של המפעלים האחרים אחורנית ונגרום לפיגור בהתפתחותם.

המתירה עליה דבר חבר הכנסת ספיר אינה סתירה. המצב בעדלם כולו יכול להשתנות. אם לאור המחילים החדשים לא יהיה ביכולתו של המפעל לעמוד, הרי הממשלה תשא בכך, אולם אם שנתיים או שלש שנים לאחר מכן ישתנה המצב לטובה, לא תקבל הממשלה את ההבדל, אלא את אשר היו חבים לה.

ברצוני להתעכב על שאלת ה"בונדס" והמזומנים. לדעתי אין המכירה ב"בונדס" בבחינת מכירה, ואני אומר זאת לגבי כל השקעה והשקעה.

ח. רובין: כמה הצעות סידוריות:

(א) אני מבין כי מוסכם, שלקראת הדיון נראה את החומר בנוסח מר יוחנן בדר.

(ב) הייתי מבקש מהיו"ר להזמין לישיבת הוועדה המומחים לשאלות אלו.

(ג) הייתי מציע שעד לגמר הדיונים בוועדת הכספים לא תיווצרנה עובדות שיעשו את הבירור למיותר.

אני אדאג לכך, שכל מה שיוחלט בוועדת הכספים - יבוצע. שר האוצר ל. אשכול:

ח. רובין: אני עומד על ההצעה בנוסח שלי.

היו"ר י. גורי: אין צורך לקבל החלטה כזאת כל עוד אין סכנה כזאת מאיימת. אילו נשקפה סכנה כזאת, בטוחני, כי שר האוצר היה מבקש ממני לזרז את הדיון.

שר האוצר ל. אשכול: אני מבקש לזרז ככל האפשר את הדיון.

היו"ר י. גורי: המשך הדיון בשבוע הבא.

המשך הדיון בתקציב הנוסף
=====

היו"ר י. גורי:

אני עוברים לסעיף הבא בסדר-היום:
הדיון בתקציב הנוסף.

מר ז. שרף:

קודם כל אני רוצה לתקן אינפורמציה שמסרת
בישיבה הקודמת: המפרעות מהדריס הסתכמו
ב-8 מיליון ל"י. שנה לפני כן קבלנו 5 מיליון ל"י. והשנה אנו מקווים
לקבל 8 מיליון עד 10 מיליון ל"י.

04 - פס בלו - 4.000.000
=====

י.ש. רוזנברג:

שמענו כי האוצר הפסיד כסף בעקבות העלאת
הבלו האחרונה. מאין איפוא העליה בהכנסות?

נ. לוין:

אחוז הסיגרות הזולות עלה גם אחרי ההעלאה
האחרונה. מאין איפוא הסיכויים לקבל
יותר כסף מבלו על סיגרות?
לחברי, חבר הכנסת רוזנברג, אני רוצה לומר,
כי ההעלאה המופיעה כאן היא עוד לפי התעריף הישן. העלאת הסיגרות האחרונה
היתה באוגוסט, ועל כן אין זה מורגש בתקציב זה.

י. ספיר:

בתקופה האחרונה הוטלו היטלים לא רגילים
בתוקף תקנות או חוק. שאלתי היא: האם כל

זה כלול כאן?

מר ז. שרף:

לא הכל. מה שמופיע כאן כמכס הוטל על פי פקודת
המכס. לא אוכל לתת לך תשובה מלאה בענין זה,
כי אין זה שייך לי. יבוא הממונה על התקציבים וישיב.

צריכת הסיגרות בחודש נובמבר אינה יכולה
להוות דוגמה. החנוונים ידעו, כי אנו עומדים להעלות את המס והוריקו את
המחסנים. נובמבר איננו על כן חודש טיפוסי. אנו מניחים כי בהכנסות הבלו
על הסיגרות לא נקבל יותר משנאומדן המקורי, אולם נקבל את אותם 32
מיליון הל"י שהערכנו בתחילת השנה. 4 המיליון הנוספים ייכנסו ממשקאות.
הסכום שהתקבל אשתד מבלו על משקאות היה 11,5 מיליון. בחדשי אפריל-אוקטובר
נכנסו 5,5 מיליון ל"י. השנה, באותם החדשים עצמם, קבלנו כבר 7,5 מיליון
ל"י. יש איפוא להניח, כי עד סוף השנה נקבע הכנסה נוספת בסכום של 1,5
מיליון ל"י יותר.

י. ספיר:

אני מבקש את היו"ר להביא בפני הממונה
על התקציבים את שאלתי.

05 - פס קניה - 1.900.000
=====

א. בהיר:

מה מידת ההשתלסות של המנגנון על גביית
מס הקנייה?

איני מבין מדוע מדיניות האוצר היא: להרחיב
ככל האפשר את מסגרת מס הקנייה ולצמצם ככל האפשר את מסגרת המכס. לדעתך
יש בשיטה זו כדי לפתוח פתח להברחות.

י. ספיר:

מדברי ההסבר אני מבין, שהגידול בא לאחר
שהטילו את מס הקנייה על מוצרים נוספים,
או - הגדילו את שעורי המס הקיימים על מוצרים מסויימים? האם המוצרים?

מר ז. שרף:
בהקצבה לשוק האפור יש חלק של מס קנייה ויש חלק של מכס. למשל, ענין המקררים, שהשנה מספרם גדול ממספרם בשנה הקודמת. גם בהם יש חלק מכס וחלק מס-קנייה. הוא הדין בממזגי אויר. הליברליזציה במכונניות גם היא תיתן יותר מכס ויותר מס קנייה.

א. בהיר: האם תוכל לברר מספר המקררים שהובא מבחוץ?

מר ז. שרף: אברר.

י. ספיר: האם אפשר לקבל רשימת המוצרים של יבוא, יצוא וחומר גלם שיש בהם גם מס קנייה, גם בלו, גם מכס ולעתים אף היטל נוסף. הייתי רוצה לדעת מה כוטל על מוצרים אלה.

מר ז. שרף: אילו הייתי מבקש ממני רשימה של שטחים

בהם אתה מעוניין - הייתי יכול להיענות לנקשתך. למשל, בנייה. אני יכול ^{לומר} שה סוגי המסים הפוטלים על ברזל, על מלט ועוד.

י. ספיר: אצמצם את שאלתי: אותם מוצרים שמוטל עליהם ביותר פפס עקיפין אחד.

מר ז. שרף: פרט לחומרי גלם, נדמה לי כי על כל שאר המוצרים מוטל יותר פפס אחד.

נ. לוין: האומדן היה 75 מיליון ל"י. בפחצית שנה זו קבלנו 33 מיליון ל"י. עכשיו מקווים להגיע לא ל-75 מיליון אלא ל-77 מיליון, אם כי בפחצית השנה לא קבלנו אף את החצי כיצד ואיך?

י. נדר: לא אגע בפרטים. אני רוצה לנגוע בשתי בעיות כלליות: קודם כל אפה מופיעים כאן תשלומי חובה

מר ז. שרף: יבוא המטונה על התקציבים וישיב. אין זה שייך לי. אינני שליט על הסכומים האלה.

י. נדר: אנו מדברים על בעיות מסים מסוימות המופיעות בתקציב הנוסף, אולם באותה שעה עצמה אנו מקבלים אינפורמציה נוספת על המסים מהעתונות. קשה לי מאד על כן לדון במספרים אלה, במסים אלה, שעה שנתגלו כבר המספרים האחרים לגבי העתיד.

מר ז. שרף: שואל חבר הכנסת בהיר מדוע כרחיבים אנו את פסגרת מס הקנייה. ההלכה היא זו: כל חברה מודרנית משתמשת במכס אך כמכס מגן ולא כמס על צריכה. מס על צריכה הוא מס קנייה, וזה הנוהג בשורה של מדינות מתקדמות. אצלנו נוסף על תפקידו כמכס מגן משמש הפכס להשוואת שער הדולר. כן, לא תמיד יכולים אנו במבנה המשק שלנו לגבות את מס הקנייה, ועל כן אין לנו דרך אחרת, אלא להטילו כמכס.

אשר למידת גביית אמת. לדעתי, גבייה זו היא על רפה נאותה למדי. רוב ארצות העולם לא הגיעו עדיין לגבייה מושלמת בשטח זה, ואין אנו מפגרים בהרבה.

אנו מקווים לגבות בסוף השנה יותר משגבינו במחצית הראשונה של השנה. יש דברים הקשורים בעונות. נסיעות חוץ למשל. המציאות בשנים האחרונות הוכיחה, כי ההוצאה לצריכה: להלהנשה והנעלה עולה במחצית השניה של השנה משבמחצית הראשונה. בחפשה החדשים האחרונים גובים יותר משגובים ב-7 החודשים הראשונים.

07 - מס נולי הכנסה - 1.000.000
=====

מר ז. שרף: בשנה שעברה גבינו ב-6000 יותר משבאומדן. אנו חושבים כי השנה יכנס 6,5 מיליון.

רשימות ואגרות ע"י משרדי ממשלה
=====

י. בדר:

ישננו וטרחנו בשעתו להעלות הצעה בדבר הכללת כל דמי הרשיונות והאגרות הספוזרטים בין משרדי ממשלה שונים במסגרת אחת מקיפה. אני שואל: מה עתה הממשלה כדי לקדם ביצוע המלצתנו זו?

מר ז. שרף:

עד כמה שיוודע אני, הרי הייתה התנגדות מצד כל משרדי הממשלה. האוצר פנה ולא

נענה.

היו"ר י. גורי:

אין תשובה זו מניחה את דעתי. התנגדותם של משרדים איננה נימוק. בעקבות הודעה זו של מר שרף אני מציע לוועדה הכספית שייכתב מכתב בו ייאסר, שלאור ההסברים שקבלנו אנו רואים, כי העניין שהמלצנו עליו התעכב וכי אין העיכוב נראה לנו.

י. בדר:

מבלי לשלול את הצעתו של היו"ד, הנני מציע לחדש את עבודתה של וועדת המשנה.

היו"ר י. גורי:

דומני, כי מוטב לעשות קודם את השלב הפורמלי. אחר - אם יהיה צורך בכך -

נפעיל את וועדת המשנה.

י. בדר:

אני מסכים שאדוני יכתוב את המכתב, אך ירשה לי לחזור לעניין בעוד חודש ימים.

היו"ר י. גורי:

מסכים.

14 - בול בטחון - 3.000.000
=====

י. ספיר:

לא זכור לי מה המצב החוקי ביחס לכל המסים המכוונים לנטחון. האם הם נכנסים ישירות לתקציב הבטחון? האם יש כאן גם יהב-מגן?

מר ז. שרף:

יהב-מגן ישיר אינו אלא גבייר עודפים שבה 1956/57. המכום המופיע באומדן הוא 15 מיליון ויש להניח כי רובו ככולו ייגבה. נשאר שני סעיפים: יהב מגן עקיף וכול בטחון. בול הבטחון הוארך לשנתיים נוספות ובו הוכלל יהב מגן עקיף.

י. ספיר:

אני פונה בשאלה למסונה על החקציבים: כשהטלנו זאת היה הדבר מבוסס על חוב בטחון, וביקשו מאתנו אר-כך להאריך על מנת לפרוע את החוב, כך שחוב הבטחון יהכסה.

מר ש. סרוקד:

הפרטים אינם ידועים לי. כל מה שאני יודע הוא, כי החוב הקשור במבצע סיני חולק לשניים: (א) חוב פתוח ורשום בתוך מאזן החשב הכללי; (2) חוב שנוסף לחובות המדינה לבנק ישראל. החוב מעל ל-65 מיליון מופיע במאזן החשב הכללי כחוב שלו לבנק ישראל, ואילו התשלומים על חשבון 65 מיליון של קרן ורבייה נכללים בסעיפי קרן ורבייה. על כל פנים אבדוק את הפרטים.

10 - גביות ע"ח רביית - 7.000.000
=====

א. כהן:

בשעה שבסעיף ההלוואות בתקציב השנתי הכולל יש גידול ב-5 מיליון ל"י לעומת אשתקד, הרי בגביית הרביית בתקציב הכולל יש ירידה לגבי האומדן של אשתקד. עכשיו כעידים המספרים על תוספת. דומני, כי כבר בתקציב השנתי הכולל אפשר היה לצפות לתוספת בגביית הרביית. מה קרה?

ט. הלפר:

כבר בתחילת השנה אפשר היה לדעת לאור
ההלוואות שניתנו מה סכום הרבית שתתקבל?

זה דבר אחד.

דבר שני הוא: דומני, שאם גובים רבית גוביט

גם קרן. היכן הקרן?

י. ש. רוזנברג:

הפדובר כאן ברבית ובדוידנדה. הייתי רוצה
להפריד בין שני אלה.

אשר לדוידנדה. פרט לדשנים וחפריים כימיים
היש עוד מפעלים המשלמים דוידנדות? מה האחוז? אילו חברות פיתוח?

ח. רובין:

יש לקבל אחת ולתמיד תמונה כוללת לא רק על
חברות הפיתוח המשלתיות, אלא על כל ההשקעות
שנעשו על ידי תקציב הפיתוח. אנו יודעים כה הבדלים בין
הלוואות והשקעות אינם אלא הבדלים משפטיים פורטאליים. במציאות אין
הבדל גדול, וכדאי לקבל תמונה כוללת מה ניתן ומה הוחזר.

במידה שזכרנו אינו מטעה אותי, הרי זו
השנה שפופיעה בתקציב הנוסף - הרבית. אינני מתאר לעצמי מצב בו אי אפשר
לדעת בתחילת השנה שעור הרבית שיתקבל. כשנותנים הלוואות מסכימים על
סכומי רבית לפי כללים קבועים. תיתכן אחר-כך אכזבה, אך קשה להבין את
התמונה החוזרת זו השנה השניה של הכנסות יותר גבוהות מהתחזית המקורית.

י. ספיר:

כל השאלות שנשאלו, מטרתן לקבל תשובה
על גודל ההשקעות וההלוואות המשלתיות
על תנאיהן. אני הייתי רוצה לדעת דבר נוסף: כתוב פה כי סודרו חוזים עם
מספר מסויים של חברות פיתוח. השאלה היא: אם לא סודרו, ומדוע?

י. בדר:

בפעם הקודמת אמרתי בטעות, כי איני רואה
בדברי ההסבר תמונה מלאה ומקיפה על האיגודים
המשלתיים. ידידי מאגף התקציבים טענו כלפי, כי אני עושה להם עוול. נכון
הוא שעשיתי להם עוול, אבל ברור שאם הפדובר בדברי הסבר כה ארוכים הניתנים
רק זמן קצר לפני הנאום, אי אפשר לרדת לעמקם. אולם אחר-כך בדקתי את החומר
לגופו ורוצה אני לציין, כי בחומר זה שהובא בדברי ההסבר הושקעה עבודה רבה.
לגבי מפעלים משלתיים, לגביהם בוודאי אין חוזים, בעשה נסיון לטבליזציה
של החוצאות. אני מעריך מאד את הנסיון הזה, אך לא די בכך.

אין שיסתיות בהסברים שניתנו לגבי כל מפעל
ומפעל. מתקבל הרושם, שכל תמונה מכין את דברי ההסבר על מפעלו הוא, מבלי
שתהיה מתכונת כוללת. נכון הוא, כי החומר של מאגף התקציבים יותר מלא
ויותר מפורט מזה של מבקר המדינה. אולם גם בו לא די.

בדקתי למשל את הכתוב על המפעל המשלתי
הגדול - חשבונות מסחריים. אין זה אלא מפעל הקונה ומוכר. מופיעים מספרים
רבים, אולם אין בהם כדי לתת תמונה כוללת: מה הם קנו, מה מכרו, כמה
הרוויחו, כמה הפסידו, מה הרכוש שלהם, ועוד?

אם רוצה אני לקבל תמונה כוללת על מקורות,
מה קיבלה מקורות עד היום, איני יכול. יש בדברי ההסבר פרטים מעניינים,
יש תכנית מה יקבלו השנה, מה לגבי העתיד, אולם התמונה הכוללת חסרה.

אני חוזר ואומר: אני מעריך מאד את העבודה
שנעשתה. אני מסכים שחלה התקדמות ויש בדברי הסבר אלה חומר יותר מפורט
משיש בדו"ח מבקר המדינה, אולם אין זה מה שדרוש לי.

א. בהיר:
מדוע ההכנסה מרבית וחשבון הדיוידנדה נמצאים בחקציב הרגיל, ואילו ההוצאה על רבית נמצאת בחקציב הפיתוח. לדעתי, על התקציב הרגיל לשאת בעול חובות אלה ולא תקציב הפיתוח.

הי"ר י. גורי:
בעקבות הערתו של ח"כ בהיר ברצוני להדגיש, שהיה טוב אילו אפשר היה לפרוע את כל החובות, מבלי לסייג אותם, מחשבון התקציב הרגיל, כי אם מעפ"סיים חוכמה אלו על חשבון תקציב הפיתוח, הרי שאין אנו אלא מצמצמים את תקציב הפיתוח אומעכביים את קצב הפיתוח, אולם לא כל מה שבריא הוא גם בר-ביצוע.

מר ש. סרוקר:
לדברי ח"כ בהיר ברצוני לומר, כי אין זה נושא שאפשר לפצותו במשך רבע שעה. אם מעונינת וועדה הכספית לשמוע על התיאוריה שלי בענייני תקציב - אני מוכן להרצות בפניה: מה טנחה אותנו ואיך בונים אנו את תקציב הפדינה.

לח"כ בדר ברצוני לומר, כי הוא ממשיך לעשות לנו עוול. דברי ההסבר אינם מכווניים להביא ליתר חופר כדי שטרוב עזים לא יראו את היער. אנו מרבים לשקול מה לפרסם ומה לא לפרסם. אנו משתדלים לעבוד לפי שיטה אחידה. בענין האיגודים הפמשלתיים עשינו נסיון. גם אנו רצינו לדעת מה אומר החופר, והענין נבנה בשיטה בדוקה. נסינו השנה לתת שלשה דברים: צלום עובדתי של התמונה האחרונה המצוייה באיגודים: מאזן, חשבון רווח והפסד, נסינו לתת את התקציב לפיו עובדת החברה. לא הסתפקנו אך בהעתקת המאזן, אלא תארנו גם את פעולות החברה ונתחנו פעולות אלה. כל האיגודים הפמשלתיים מופיעים. נכון, שאין הקרנות מופיעות. על פני 5-6 עמודים נסינו לצייר את סה"כ הנכסים לפי המאזן: כמה נתנה הממשלה כפניות, כמה בהלוואות לזמן ארוך, כמה בהלוואות לזמן קצר, כמה נכסים קבועים, כמה הון עצמי, כל זה לפען נתח את מצבן המוניטארי של החברות. ח"כ בדר טען נגד פירוט החשבון המסחרי. אבי רוצה לומר, כי אין כאן סודות. הכל דשום, הכל מופיע. כל החשבונות המסחריים שיש במדינה מופיעים בדברי ההסבר.

בעמוד 516-517 ניתן צילום שהוא מצבת ההלוואות שניתנו על ידי החשב הכללי לכל המדינה. סך של 209 מיליון ל"י הלוואה שטרם הוחל בגבייתן, אלה שטרם הגיע זמן הפרעון מסתכמים ב-28 מיליון ל"י.

ענין הרבית הוא מקל עם שתי קצוות. כל שנה אנו מוחקפים על כי אין אנו רוצים לפתוח את האומדן עד הסוף. מאידך אתם באים ואומרים: האומדן מופרז. בשעה שאנו באים לאמוד את התקציב אנו משתדלים להיות ריאליים, כי אנו רואים לפנינו את הקופה ולא את ספר המספרים בלבד. אם האומדן הזה אומר 21 מיליון ל"י רבית. באופן מעשי גבינו במשך המחצית הראשונה של השנה 16.600.000 ל"י. היינו גבו יותר ממה שקיוו ומה שציפו. אי אפשר לדעת הכל מראש. כדוגמה אביא את מפעל הר-הנגב. מפעל זה הוקם לפי מכתב שנכתב למקורות. המדובר במקומות ששלכתחילה יודעים כי מחיר הפנים שם הוא חצי ל"י. לפני שהולכת מקורות לפבצע כזה, היא דורשת התחייבות מהאוצר, שאם לא יכסו הצרכניים במקום את מחיר הפנים - יכוסה ההפרש על ידי האוצר. בעיית מחיר הפנים לחקלאות היא בעיה הכרוכה במחיר התוצרת, באידכס, בשכר, במעמד החקלאות וביכולת החקלאי לשלם. ברור איפוא שאי אפשר לדעת הכל מראש.

הוא הדין חברת עמידר. כאן יש בעיה של שיכון עוליים. אי אפשר לדעת מראש אם אפנים יתקבל הסכום המגיע כרבית.

עיקר השינוי איפוא נובע לא מכך שתכננו רזרבה ספויה, אלא מ-2 מיליון ל"י של חברת החשמל, 2 מיליון - חברת דשנים, מיליון - חברת עמידר. זה עיקר השינוי.

ח"כ ספיר ביקש רשימה. החשב הכללי משלים עכשיו רשימה בענין זה ולכל אחד ואחד ניתן כרטיס עליו כתוב: תנאי ההלוואה, זמן הפרעון וכו'. אפשר איפוא לדבר עם ד"ר נאמן בענין זה.

הי"ר י. גורי:
בזה נסיים היום. הישיבה בעולה.